
TERCÜMELER

EKONOMİK SUÇLAR HAKKINDAKİ AVRUPA CEZA KANUNU (EURO-SUÇLAR) TASARISININ GENEL SUNUMU*

Prof. Dr. Jean PRADEL**

Çeviren: Araş. Gör. Zeynel T. KANGAL***

I - Tarihsel Gelişim

Avrupa Birliği'nde ceza hukukunu birleştirme perspektifleri konulu uluslararası bir kolokyum 1998 Eylül'ünde Toledo'de (İspanya) yapıldı¹. Bu vesileyle, Profesör S. Vinciguerra (Turin Üniversitesi) ve aşağıda adı geçen kişiler, Fransızca terminoloji esas alındığında temel ticarî suçlar kanununu veya diğer bütün Avrupa ülkelerinin benimsediği terminoloji kabul edildiğinde temel ekonomik suçlar kanununu hazırlamakla görevli bir çalışma grubunun oluşturulmasını önerdiler. Bu suçların Avrupa Birliği üyesi on beş devlet tarafından kabul edilmeye uygun tanımlarına ulaşılması amaçlanmaktaydı ve üstü kapalı bir şekilde ekonomik alandaki euro-suçlardan bahsedilmekteydi. Der-

* "Présentation générale du projet de code pénal européen sur les délits d'affaires (euros-délits)" başlığıyla RPDP (Revue Pénitentiaire et de Droit Pénal) 2003, 277-287'de yayınlanmış olup, yazarın izniyle tercüme edilmiştir.

** Fransa Poitiers Üniversitesi Hukuk ve Sosyal Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi; Fransız Ceza Hukuku Derneği Başkanı.

*** İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Usul Hukuku Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi.

¹ Revista Penal, n° 3, Ocak 1999, 3 vd.'da kolokyumda sunulan tebliğlerin okunması mümkündür.

hal, Prof. Luis Arroyo Zapatero ve Prof. Gonzalo Quintero Olivares (İspanya), Prof. Klaus Tiedemann (Almanya), Prof. Sergio Vinciguerra (İtalya) ve Prof. Jean Pradel (Fransa)'den teşekkür eden bir çalışma grubu oluşturuldu. Hemen ardından, topluluk hileli hareketlerini ilgilendiren suçların belirli bir sayısına özgü olan *Corpus Juris*²'i yeniden ele almanın yerinde olmadığı ve bütün suçları kapsamına alacak bir ceza kanunu tasarısı hazırlamanın da olanaksızlığı konusunda grup içerisinde bir uzlaşmaya varılmıştır. Grup aynı şekilde, tasarının, biraz Amerikan *Model Penal Code* şeklinde bir tür (ekonomik suçlar bakımından) model ceza kanunu olarak hazırlanmasından önce, bir genel kısım ve bir özel kısım ihtiva etmesine karar vermiştir. Böyle bir Euro-Suçlar Kanun Tasarısı'nı somutlaştırmak için beş profesör, tasarıda ele alınacak suçların dökümünü yapan 18 Eylül 1998 tarihli bir metni kaleme almışlardır. Bu suçlar şunlardı: çevre, rekabet, tüketiciler, işçiler ve hukuka aykırı göç, kredi ve şirketler ile ilgili suçlar. Yine çalışma grubu daha önce bir araya getirilmiş olan ulusal ve Avrupa metinlerinin her toplantıda ortak hâle getirilmesine karar vermiştir. Poitiers, Saint Sébastien, Turin, Baléares ve nihayet Ekim 2000'de Freiburg im Breisgau'da yapılan çeşitli toplantılar birbirini izledi. Toplantılar boyunca grup, eksikliklerini gidermiştir. Gerçekten Freiburg im Breisgau toplantısı elli civarında ceza hukukçusunun katıldığı ve Almanca olarak büyük bir eser biçiminde yayınlanan³ gerçek bir kongre olmuştur. Başlangıçtaki beş kişilik gruba dahil olan ve bazı maddelerin yazımına katılan ceza hukukçularının isimlerini burada özellikle zikredeceğiz: Prof. Vogel, Prof. Dannecker, Prof. Köhl, Prof. Schünemann ve Prof. Otto (Almanya), Prof. Palazzo, Prof.

² *Avrupa Birliği'nin malî çıkarlarının korunması için ceza hükümleri içeren (Introducing penal provisions for the purpose of the financial interests of the European Union) Corpus Juris* başlıklı 1997 tarihli birinci versiyon, Direction générale du contrôle financier, Economica, sous la direction de M. DELMAS-MARTY. Nihai versiyon 2000'de yayınlanmıştır. Şimdiye kadar bu tasarıdan hiçbir sonuç alınamamıştır.

³ *Wirtschaftsstrafrecht in der Europäischen Union, Rechtsdogmatik, Rechtsvergleich, Rechtspolitik*, Herausgegeben von K. TIEDEMANN, Carl HEYMANNS VERLAG KG, 2002. Bu eserde, tasarının nihai metni ve birçok doktriner yorum bulunmaktadır. Freiburg im Breisgau seminerinde Profesör J. VOGEL'in (Tübingen Üniversitesi), metnin *Summa Juridica Criminalis Oeconomica Europea* olarak adlandırılmasını önerdiğini de ekleyebiliriz.

Nieto ve Prof. Foffani (İtalya), Prof. Cancio ve Prof. Suarez (İspanya). Ayrıca Prof. Spencer (Büyük Britanya), Prof. Lahti (Finlandiya), Prof. Greve (Danimarka), Prof. Doelder (Hollanda), Prof. Höpfel (Avusturya), Prof. Cairo (Portekiz) ve avukat Ziouvas'ın (Yunanistan) görüşlerine başvurulmuştur. Şunu da belirtmek gerekir ki, bu önemli çalışma hiçbir resmî himaye olmaksızın salt doktriner bir eserdir ve bir Avrupa Ceza Kanunu'nun güçlükleri ve gerekliliği hakkındaki, en azından bazı sorunlarla sınırlı çeşitli doktrin incelemelerinin ardından gelmektedir⁴.

Tasarı ilk önce Almanca olarak yayınlanmıştır. Ardından İspanyolca, İtalyanca ve Fransızca'ya çevrilmiştir⁵. Tasarı, genel kısım (22 madde) ve özel kısım (35 madde) olmak üzere iki kısım içermektedir.

II - Genel Kısım

Euro-Suçlar Tasarısı'nın yazarları özel kısmı kaleme almakla başlamalarına karşın, tasarının sistematığına bağlı kalmak için öncelikle sunumunun yapılması gerekli kısım, genel kısımdır.

1) İlk üç madde sırasıyla kanunilik, ülkesellik ve yargılama yetkisi kurallarını ele almaktadır.

1. madde, *common law* ülkelerinde hâlâ içtihadî oluşumlara dayalı *common law suçları* (*common law offences*) mevcut olsa bile, bu ülkelerde de dahil olmak üzere, ceza hukukunda birincil norm olan kanunilik ilkesini doğrulamaktadır. Ayrıca kanunilik ilkesi, Avrupa İnsan

⁴ Örneğin şunlar zikredilebilir: A. BERNARDI, *Verso una codificazione penale europea?*, Ostacoli e prospettive, 1996; K. TIEDEMANN, *La armonización del derecho pénal en los Estados miembros de la Union europea*, Anuario de derecho penal y ciencias penales, Tomo XLIX, fascículo II, 1996, 385 vd.; A. CADOPPI, *Towards on European criminal Code*, European Journal of Crime, 1996, I, 2 vd.; ayrıca bkz. J. PRADEL, *La mondialisation du droit pénal: enjeux et perspectives*, Revue juridique Thémis (Montréal), vol. 35, n° 1 ve 2, 2001, 241 vd.; ve S. MANACORDA, *Pour un Corpus juris. Perspectives d'unification du droit pénal des affaires en Europe*, C.S.I. 1999, 155 vd.

⁵ İspanyolca ve İtalyanca versiyonlarının yayına hazırlanması devam etmektedir. Fransızca olarak ilk kez RPDP (Revue Pénitentiaire et de Droit Pénal) 2003, 289-308'de yayınlanmıştır.

Hakları Sözleşmesi (AİHS) madde 7 § 2 tarafından da zikredilmektedir. Bu nedenle, tasarının birinci maddesinin bu ilkeyi benimsemesi ve hatta bu ilkenin çeşitli görünümünü doğrulaması bizi şaşırtmasın. Bu görünüm şöyledir: cezalandırılabilirliğin sınırlarını belirleyen kanun koyucudur; hâkim kıyas yoluyla düşünce yürütemez, ancak bu durum, geliştirmeci teleolojik yorum yapılmasını engellemez; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin içtihadına da yansıyan⁶, “cezalandırılabilirliği makul şekilde öngörülemez davranış yaptırım altına alınmaz”; önceki kanunun daha lehe olduğu durumlar hariç olmak üzere geçmişe uygulama mümkün değildir; nihayet, hâkim, eylem “hem iç hukukun hem de bu kanunun⁷” etki alanına girdiği zaman, en yüksek ceza ilkesi ifadesini çağrıştıran, en ağır kanunu uygular.

2. maddede açıklanan ülkesellik ilkesi gereğince, bu kanunun hükümleri yalnızca topluluk yetki bölgesinde uygulanır. Bu madde Avrupa Birliği devletlerinden birinde tescil edilmiş uçak ve gemileri de kapsamaktadır. Suçun işlendiği yer kavramını geniş olarak anlamak gerekir. Eylem, failin hareketi yaptığı ya da hareketi yapmak zorunda olduğu (ihmalî suçun işlendiği yerin tespiti konusundaki Fransız kuramını anımsatmaktadır⁸) veya hareketin sonucunun meydana geldiği ya da meydana gelmek zorunda olduğu yerde işlenmiş kabul edilmektedir. Ayrıca bu kanun, iki durumda topluluk yetki bölgesi dışında işlenen eylemlere de uygulanır: 1) Eylem, Avrupa Birliği çerçevesinde bu kanun tarafından korunan sosyal değerlere yönelik bir ihlâl neden olabilir (mağdura göre kişisel kuralı); 2) Herhangi bir muhakeme işleminin başlatılmadığı suçun işlendiği ülkede eylemin cezalandırılmaması durumunda, üye devletler ikincillik kuralının uygulamasında yetkilidirler (md. 2-2-b).

3. madde yargılama yetkisi konusunu ele almaktadır. Avrupa yargıla-

⁶ AİHM'nin 22 Kasım 1995 tarihli *S.W. c. Birleşik Krallık* kararı, § 36, seri A, n° 335-B; J. PRADEL ve G. CORSTENS, *Droit pénal européen*, Dalloz, 2e éd. 2002, n° 298.

⁷ “Bu kanun” ifadesi açıkladığımız bu tasarı dışında açıkçası pek kullanılmamaktadır.

⁸ Yargıtay Ceza Dairesi'nin 18 Mayıs 1905 tarihli kararı, Bull. Crim. n° 244, S. 1905-I, 253. Çözüm diğer ülkelerde de genelde aynıdır.

ma alanı kavramını benimseyen bu madde gereğince, Avrupa Birliği'ne üye bütün devletler, bunlardan birinin toprakları üzerinde işlenen eylemleri yargılamak bakımından yetkilidirler. Olumlu yetki uyuşmazlığı durumunda, eylem bakımından yetkili olan devletler kendi aralarında yetkili devleti belirlemek için ceza muhakemelerinin aktarılması hakkındaki 15 Mayıs 1972 tarihli Avrupa Sözleşmesi'nin uygulamasına göre uzlaşacaklardır. Zira çifte muhakeme *non bis in idem* kuralı ve hükümlülerin nakline dair 25 Mayıs 1987 tarihli sözleşme gereğince olanaksızdır.

2) 4-7. maddeler sübjektif isnadın koşullarını ve istisnasını ele almaktadır.

Temel kural 4. maddede bulunmaktadır. Bir taraftan bu hüküm, genel kural olarak öncelikle şunu hatırlatmaktadır: "Ceza sorumluluğu sübjektif bir unsurun varlığını gerektirir. Her türlü objektif sorumluluk biçimi kabul edilemez. Sübjektif unsurun mevcudiyetinin ispatı olanağının, objektif koşullardan çıkartılması kabul edilse bile, faile sağlanması gereklidir" (§1). Böylece metin, bazı hukuk sistemlerinin kabul etmesine karşın, objektif sorumluluğun her türlü şeklini reddetmektedir. Örneğin, hakim doktrinin karşı çıkmasına rağmen, İngiliz içtihadı, meselâ kirlenme, tehlikeli malların satışı ve teslimi konusundaki bazı *public welfare offences* (kamunun selâmetine karşı suçlar) veya *regulatory offences* (idarî suçlar) bakımından *strict liability* (bazen *absolute liability* – kusursuz sorumluluk) kavramını kabul etmektedir. Bu suçlar hiçbir sübjektif unsur içermemektedir. Sanık kusurunun olmadığını ispatlayamaz. Ancak yalnızca zorlayıcı kuvvet etkisi altında suçu işlediğini ileri sürebilir⁹. Fransız hukuku da kabahatler bakımından aynı çözüm tarzını benimsemiştir (CK. md. 131-13/b.5). Fransız hukukunda, eğer kabahat (örneğin trafik konusunda) fiziksel bir zarara yol açmışsa, bu durumda koğuşturma makamı zarara neden olan failin kusurunu ve hatta kusur ile zarar arasındaki nedensellik bağlantısını ispatlamak zorundadır¹⁰. Öte yandan, masumiyet karinesini genel ifadelerle ortaya koyan AİHS madde 6 § 2'nin lafzına rağmen (böylece kast veya taksiri ispatlamak yükümlülüğü

⁹ Glanville WILLIAMS, *Textbook of criminal law*, Stevens, 2e éd. 1983, 142.

¹⁰ J. H. ROBERT, *Droit pénal général*, PUF, 5e éd. 2001, 335; J. PRADEL, *Droit pénal général*, Cujas, 14e éd. 2002, n° 527.

koğuşturma makamına düşmektedir), Avrupa içtihadı, “her hukuk sisteminin fiilî veya hukukî karineleri tanıdığını ve Sözleşme’nin kural olarak buna engel olmadığını, ancak sözleşmeye taraf devletlerin, ceza hukuku alanında beklentilerin önemini gözönünde bulundurarak ve savunma haklarını koruyarak makul sınırları aşmamak yükümlülüğü altında olduğunu” kabul etmektedir¹¹. Bu ulusal ve Avrupa örneklerine karşın, euro-suçlar hakkındaki metin, en çok da hâkimin “objektif koşullardan” kusurluluk sonucunu çıkarabilmesini benimseyerek, bu tür karineleri tamamen ortadan kaldırmaktadır¹².

Öbür taraftan madde 4 § 2, “sübjektif unsurun, kastın mevcudiyetini (md. 5) ya da açıkça öngörülen durumlarda taksirin veya ağır taksirin bulunmasını (md. 6) gerektirdiğini” hüküm altına almaktadır. Bu düzenleme, bugün ceza kanunlarının çoğunda (örneğin, Alman CK. md. 15 ve Fransız CK. md. 121-3/f.1-3) bulunan bir kuralın yeniden ele alınmasıdır.

- Kast, madde 5 §1’de “eylemi bilerek gerçekleştirme kararı veren kişinin” davranışı olarak tanımlanmaktadır. Bu eylemin bilinmesi kavramı, failin, “kanun tarafından gerekli kılınabilen objektif koşulların mevcudiyetini veya gerçekleşmesini en azından olasılık içerisinde düşünmesini” içermektedir. Bu anlayış, olası kastı, kelimenin tam anlamıyla kastla bir tutmaktadır¹³. Belirtelim ki, bu formül Avusturya Ceza Kanunu’nun 5. maddesine oldukça sadık kalınmak suretiyle hazırlanmıştır. Diğer yandan fiilî (veya tipte) yanılma durumunda, yanılma kaçınılabılır olsa bile, kast yoktur. Buna karşın, yanılma taksire veya ağır taksire bağlı ise, cezalandırma mümkündür.
- Kasta dayanmayan kusurluluk 6. maddede üç türe ayrılarak ele

11 AIHM’nin 7 Ekim 1988 tarihli *Salabiaku c. Fransa* kararı, § 28, seri A, n° 141-A.

12 Aynı anlamda bkz. 6§2-c maddesinde suçun manevî unsurunun “objektif olgulara dayalı koşullardan çıkarılabileceği” düzenlemesini getiren Suç Kökenli Gelirlerin Aklanması, Aranması, Zapt ve Müsadere Edilmesi Hakkındaki Avrupa Sözleşmesi (1990).

13 Bu durum Avrupa’daki birçok hukuk sistemine de uygun düşmektedir. Ancak aksine, Fransız hukukunda olası kast, taksirin ağır şekli olarak düşünülmektedir; J. PRADEL, *Droit pénal comparé*, Dalloz, 2 éd. 2002, n° 202, 2e.

alınmıştır: Bir taraftan, gerekli özen gösterilse idi, bilinebilecek durumda olunmasına karşın, suç teşkil eden eylemin işlendiği esnada bilinmemesi hâli olan taksir (olağan şekliyle adlandırılabilir); diğer taraftan, “temelinde ağır dikkatsizlik veya tedbirsizlik bulunan hukuka aykırı ağır bir davranışı” gerçekleştirme hâli olan ağır taksir; nihayet metinde tanımlanmayan ve ceza verilmesi sonucuna götürebilen hafif taksir.

- Nihayet, 7. madde haksızlığın bilinmesini ve hukuksal (veya yasağa) yanılmayı konu edinmektedir. Bu konu oldukça ayrıntılıdır. Zira ekonomik ceza hukukunda fail bazen bilgi edinmek zorunda olmasına karşın, kanunu bilmediğini ileri sürebilmektedir. Bundan dolayı, haksızlığın bilinmemesi, hukuksal durumun fail tarafından bilinmesi olanaksız ise, örneğin yanılma mevcut içtihadın durumundan, resmî bir bilgilendirmeden veya bir avukatın tavsiyelerinden kaynaklanmış ise, bir savunma aracı olarak kabul edilmektedir (md. 7 § 2)¹⁴. Bu tutum, hukuksal yanılmayı sadece, karşı konulamaz olduğu takdirde kabul eden Fransız Ceza Kanunu’nun tutumuna göre (md. 122-3) daha az katıdır. Euro-Suçlar Kanun Tasarısı, kaçınılabılır yanılma hâlinde cezanın yarıya indirilmesini de öngörmektedir (çok benzer anlamda Alman Ceza Kanunu prg. 17). Ekleyelim ki, bütün Avrupa hukuk sistemleri, belki İngiliz hukuku hariç olmak üzere, hukuksal yanılmanın bazı koşullarla sorumluluğu ortadan kaldıracığını kabul etmektedirler.

3) Objektif sorumluluğun dışlanması hakkında da birkaç söz söylemek gerekir (md. 8-10). Haklı savunmayı benimseyen 8. madde, bu hukuka uygunluk nedeninin yaşamın ya da sağlığın korunmasıyla yetinmediğini ortaya koymaktadır. 9 ve 10. maddeler zorda kalış hâliyle ilgilidir. Ancak bu maddeler, hatırlatalım ki, hukuka uygunluk nedeni olarak zorda kalış hâli ile kusurluluğu kaldıran zorda kalış hâli arasında ayırım yapan Alman düşüncesini benimsemiştir (buna karşın, Fransız hukuku yalnızca hukuka uygunluk nedeni olarak zorda kalış hâlini kabul etmektedir). Hukuka uygunluk nedeni olarak zorda kalış hâli, hukuksal bir değeri pek yakın şekilde tehdit eden ve huku-

¹⁴ Fransız içtihadı aksi yöndedir. Yargıtay Ceza Dairesi, 11 Ekim 1995, Bull. Crim. n° 301, D. 1996, 469, Muller’in notu. Bu kararda, bir dava vekili tarafından verilen yanlış bir tavsiye ile neden olunan yanılmanın kabul edilemeyeceği belirtilmiştir.

ka uygun bir davranışla kurtulmanın olanaksız olduğu bir tehlikenin varlığını¹⁵; tehlikenin failin kusurundan kaynaklanmaması gerektiğini¹⁶; nihayet korunan değer fedâ edilen değerden büyük ölçüde üstün olması gerektiğini arayan Avrupa Toplulukları Adalet Mahkemesi (ATAM) tarafından çok iyi bir biçimde tanımlanmıştır. Kusurluluğu kaldıran zorda kalış hâline gelince, bu durum neden olunan zararın kaçınılan zararlarla karşılaştırıldığında orantısız görünmemesini ya da iki değer önemli ölçüde eşit olmasını, failin hukuken yükümlü olmasına karşın tehlikeye bilerek boyun eğmesi hâlinde kusurlu olarak kabul edilmesini gerektirmektedir¹⁷. Açıkçası, korunan değer fedâ edilen değerden daha düşük ise, kusurluluğu kaldıran zorda kalış hâli yoktur.

4) Suça katılma 11-17. maddelere konu olmuştur. Burada yorumladığımız metin Alman hukukuna (CK. prg. 25 vd.) oldukça yakındır. Gerçekten de, tasarının 12. maddesine göre suça katılanlar, fail (ve doğrudan doğruya beraber işleyen), şerik ve azmettiren ibarettir.

Fail gerek maddî fail, gerekse sorumluluğu bulunmayan üçüncü bir kişi tarafından madden işlenen suçun kökeninde kasten bulunan kişi olan dolaylı faildir¹⁸. Madde 13 § 1 ve 3'ün eklediği diğer iki kategori daha vardır: "nüfuzu" nedeniyle karar veren durumda bulunanların, özellikle işletme yöneticilerinin sorumluluğuna göndermede bulunan üçüncü kişinin eyleminden sorumluluğun (md. 15 § 1) ve tüzel kişinin de (dernek veya işletme) bizatihi sorumluluğunun söz konusu olduğu hâller mevcuttur.

15 ATAM, Recueil 1980, 907, 1203, *Valsabbia I*.

16 Id.; add. ATAM, Recueil 1983, 1507, 1531, *Klöckner I*.

17 Fransa'da, iki değer eşit olduğu takdirde hukuka uygunluk nedeni zorda kalışın uygulanması tartışmalıdır. Ancak hakim görüş zorda kalış hâlinin uygulanabileceği yönündedir. R. MERLE ve A. VITU, *Traité de droit criminel*, I, Cujas, 7 éd. 1997, n° 470.

18 Euro-Suçlar Kanun Tasarısı madde 13 § 1, dolaylı fail bakımından "eylemin gerçekleştirilmesi için başka bir kişiyi araç olarak kullanan" fail şeklindeki anlamlı formülü kullanmaktadır. Fransız içtihadı da aynıdır (Ceza Kanunu'nda böyle bir açıklama bulunmamaktadır). Ceza Dairesi 10 Şubat 1954, Bull. Crim. n° 69 ve 24 Ekim 1972, *id.* n° 306'da üçüncü kişiden "pasif araç" olarak bahsedilmektedir; ayrıca bkz. Ceza Dairesi, 4 Aralık 1974, Rev. sc. crim., 1976, 409, J. LARGUIER'nin incelemesi.

Birinci hipotezi işletme yöneticisinin sorumluluğu teşkil etmektedir. Bütün hukuk sistemleri personelin (genellikle kasten olmayan) kusurlarından dolayı işletme yöneticisinin ceza sorumluluğunu kabul etmektedirler¹⁹. Ancak ana ilke her zaman aynı şekilde anlaşılmamaktadır. Fransız hukukunda, (kanunun suskunluğunda) içtihat üçüncü kişinin eyleminden dolayı ceza sorumluluğundan bahsetmekte ve işletme yöneticisi de personeli kötü seçmekten veya kötü denetlemekten dolayı mahkûm olmaktadır. Diğer Avrupa hukuk sistemlerinde, özellikle Almanya'da (CK. prg. 13) ve İspanya'da (CK. md. 11) ihmal suretiyle icra suçları (veya en iyi örneği tehlike hâlinde bulunan kişiye yardım etmeme olan gerçek ihmalî suçun karşıtı olarak, görünüşte ihmalî suç) teorisi kurumsallaştırılmıştır. Bu teoride, bir neticeyi engellemeye ilişkin hukuksal yükümlülüğü (garanti edenler olarak düşünülen bazı kişilere yüklenen yükümlülük) yerine getirmeme eylemi, böyle bir davranışı yerine getirme yükümlülüğüyle bir tutulmaktadır. Beslemek zorunda olduğu çocuğunu açlıktan ölmeye terk eden ve böylece icraî bir hareketle öldürmüş gibi kasten adam öldürme suçundan sorumlu olan annenin durumu bu teoriye bir örnektir. Euro-Suçlar Tasarısı'nın 15. maddesinde benimsediği anlayış da, bu ihmal suretiyle icra suçları teorisidir. Doğrusunu söylemek gerekirse, Fransız ve Alman teorileri aynı sonuca ulaşmaktadırlar ve birbirine çok yakın temel bir ilkeye bile sahiptirler: işletme yöneticisi cezaen korunan bir neticeyi engelleme yetki ve görevine sahip olduğu ve hiçbir şey yapmadığı için cezaen sorumludur.

Oldukça devrimci olan ikinci hipotezi ise, tüzel kişilerin ceza sorumluluğu teşkil etmektedir. Gerçekten de, tüzel kişilerin ceza sorumluluğunun en azından kıta Avrupası'nda yalnızca nadir mevzuatlarda (Hollanda, Fransa, Belçika, Finlandiya ve Estonya) kabul edildiğini ve Büyük Britanya'nın bu konuda uzun bir geçmişe sahip olduğunu

¹⁹ Örneğin Fransa (Ph. CONTE ve P. MAISTRE DU CHAMBON, *Droit pénal général*, Masson, 6e éd. 2002, n° 443 vd.; J. PRADEL, *Droit pénal général*, précité, n° 408 vd.), İspanya (M. BAJO ve S. BACIGALUPO, *Derecho penal económico*, éd. Ceura, 2001, 97 vd.; J. M. SILVA SANCHEZ, *Instituciones de derecho penal*, Angel éd., 2001, 230 vd.), İtalya, İngiltere vb. Bütün bu hukuk sistemlerinde işletme yöneticisi, Euro-Suçlar Tasarısı madde 15 § 4'de de bir savunma aracı olarak ele alınan, yetkilerini belirli bir alanda yetkili bir kişiye devretme hâlini ispatlayarak sorumluluktan kurtulabilmektedir.

hatırlatmaya gerek var mıdır²⁰? Tasarının 13. maddesinin 3. paragrafı, “temsil, yönetim veya takdir yetkisi veyahut da denetim görevlerini gerçekten üstlenen kişilerin” eylemlerinden dolayı tüzel kişiliğin sorumlu olacağını açıklamaktadır. Bu formül tüzel kişinin kendine özgü kusuru teorisinin değil, “dolaylı” sorumluluk teorisinin benimsendiğini göstermektedir. Çünkü “temsil, yönetim...” kelimeleri bu şekilde bir yoruma olanak sağladığı için, tüzel kişi yalnızca, organları veya temsilcilerinden biri tüzel kişilik adına bir suç işlediği takdirde mahkûm olabilir. Bu düzenlemede Fransız anlayışı benimsenmiştir (bkz. CK. md. 121-2). Euro-Suçlar Tasarısı’na bu sorumluluk türünün dahil edilmesi akıllıcadır. Zira bu sorunun ortaya çıktığı yer özellikle ekonomi hukukudur. Bu hukuk kurumu sayesinde suçun kaynağına ve aracına ulaşılacaktır.

- Şerik, dolaylı fail ya da üçüncü kişinin eyleminden sorumlu olmaksızın, “failin, kasdî ve hukuka aykırı bir eylemi gerçekleştirmesi amacıyla daha az önemlilikte bir katkıyla, faile kasten yardım eden veya destek veren” kişidir (md. 16 § 2). Tasarının bu hükmü, şerike failin cezasına göre daha düşük bir ceza uygulanmasını öngörmektedir. Birçok Avrupa ceza kanunu da bu kuralı doğrulamaktadır. Buna karşın Fransa’da failer ve şerikler aynı cezaya çarptırılmaktadır. Bu ülkede, hâkim, cezayı bireyselleştirme yetkisine sahiptir ve fail tarafından kullanılan “ipleri” failden çok çeken şeriki daha fazla cezalandırabilir.
- Azmettiren, “bizzat dolaylı fail ya da üçüncü kişinin eyleminden sorumlu olmaksızın, bir başka kişiyi kanuna aykırı bir eylemi gerçekleştirmeye iten kişidir” (md. 16 § 1). Azmettirene faille aynı cezanın uygulanması öngörülmüştür. Euro-Suçlar Tasarısı’nın dolaylı fail (genellikle irade veya serbestiye sahip olmayan üçüncü bir kişiyi sadece araç olarak kullanan) ile azmettiren (irade veya serbesti yeteneğine sahip üçüncü bir kişiyi kullanan) arasında açıkça bir ayrım yaptığını belirtelim. Fransız hukukunda azmettirenin bir şeriklik kategorisi olarak ele alındığını da hatırlatalım²¹.

²⁰ J. PRADEL, *Droit pénal comparé, précité*, n° 239 vd.; *La responsabilidad penal de las personas jurídicas, organos y representantes*, Percy Garcia CAVERO’nun yönetimi altında, ARA, éd. 2002.

²¹ Manevî failliğin olduğu durumlar (az rastlanır) hariç olmak üzere, tahrik eylemi, ayrı bir suç olarak cezalandırılmaktadır.

– Tasarının 12. maddesinde bahsedilmemesine rağmen, iştirak teorisi son bir kişiyi daha kapsamaktadır: suç işlemek için anlaşma yapan kişi. 17. maddeye göre; “birden fazla kişi suç teşkil eden bir eyleme iştirak etmek için anlaştıkları, fakat aralarından hiçbiri suçun icra hareketlerine başlamadığı takdirde, bu olasılıkta suç işlemek için anlaşma yapma, yalnızca kanun tarafından açıkça öngörülen durumlarda cezalandırılır”. Hazırlık hareketlerinin cezalandırılması, hazırlık hareketlerinin çok sayıda olduğu ve genelde birden çok bireyden kaynaklandığı bir alan olan ekonomik suçlulukta yararlı görülebilir. Bu redaksiyon, “iki veya daha fazla kişi bir suçun gerçekleştirilmesi için anlaştıkları veya suçu gerçekleştirmeye karar verdikleri takdirde, suç işlemek için anlaşma vardır” diyen İspanyol Ceza Kanunu’nun 17. maddesinin düzenlemesine oldukça yakındır. Fransız Ceza Kanunu bu sorunu genel kısmında değil, özel kısmında (suç örgütü hakkındaki md. 450-1 vd.) ele almıştır.

5) Teşebbüs, tasarının 18 ve 19. maddelerince kısa bir şekilde düzenlenmiştir. Teşebbüs, çeşitli Avrupa mevzuatları arasında büyük farklılıklar olmasına karşın, kuşkusuz, uyumlaştırmanın en kolay olduğu alanlardan birisidir. İtalya’da teşebbüs, eylem tamamlanmadığına göre, suçun işlenmesine yönelik elverişli ve anlaşılır bir hareketin yapılmasını gerektirmesine karşın (CK. md. 56), Danimarka’da bir suçun işlenmesine yönelen her hareket suç tamamen gerçekleşmezse bile, teşebbüs olarak cezalandırılabilir (CK. md. 21).

Mevzuatların karşılaştırmalı olarak incelenmesi üç kriterin varlığını ortaya koymaktadır: suç tipinde öngörülen hareketlerin icrasına başlamaya dayanan objektif kriter; failin suçu gerçekleştirme iradesine dayanan sübjektif kriter; objektif ve sübjektif unsurları biraraya getiren karma kriter²². Tasarının 18. maddesinin 1. paragrafı da, işte bu karma kriteri benimsemiştir: “Fail, eylemin icra hareketlerine başlama olarak beliren bir davranışta kasten bulunduğu takdirde, teşebbüs vardır”. Aynı madde § 2’de, teşebbüsün yalnızca, suç tipini düzenleyen metin tarafından öngörüldüğü takdirde cezalandırılabilirliğini ve cezanın suç için öngörülen cezanın üçte ikisinden hiçbir zaman faz-

²² E. BACIGALUPO, *Principios de derecho penal. Parte general*, 5e éd. 1998, 330 vd.; J. PRADEL, *Droit pénal comparé*, n° 188 vd.; H. JESCHECK ve T. WEIGEND, *Lehrbuch des Strafrechts. Allgemeiner Teil*, 5e éd. 1996, 511 vd.

la olamayacağını eklemektedir. Nihayet 19. maddeye göre, hareketin ardından gönüllü vazgeçme ya da etkin pişmanlık teşebbüsü ortadan kaldırır.

6) 20-22. maddeler, burada geniş anlamda sonuca bağlanan bir kavram olan birleşme (içtima) kurumunu hükme bağlamaktadırlar. 20. madde birden fazla eylemin yaptırımıyla ilgilidir (gerçek veya maddî birleşme): yargılama konusu olan çeşitli suçların karşılığı olan bütün cezalar infaz edilir (§1), eğer birden fazla ceza aynı zamanda infaz edilemiyorsa, infazın gerçekleştirilmesine cezanın ağırlığına göre karar verileceği kabul edilmiştir (§2)²³. Kısacası, “iki veya ikiden çok cünha ya da kabahatten dolayı sorumlu olanlara, farklı suçlara tekabül eden cezaların tamamı, aynı anda infazlarını sağlamak amacıyla, bu durum, cezaların niteliği ve etkileri nedeniyle olanaklı ise, infaz edilecektir” ifadesini kullanan İspanyol Ceza Kanunu’nun 73. maddesini açıkça anımsatan tasarı, olanaksızlıklar hariç olmak üzere, cezaların birleşmesi konusunda en sert sistemi benimsemiştir²⁴.

21. madde, suç tipi düzenleyen iki veya daha çok metnin uygulamasına giren cezalandırılabilir tek bir eylemin (fikrî birleşme) yaptırım durumunu tasvir etmektedir: en ağır eyleme tekabül eden ceza uygulanır ve üçte bir oranında arttırılır, ancak bu ceza farklı cezaların toplamını aşamaz. Bu kural, oldukça benzer olan İspanyol Ceza Kanunu’nun 77. maddesinden esinlenmiştir. Fransız uygulamasında hâkimin bütün nitelendirmelerde kendini yetkili gördüğü ve yalnızca en ağır eylem için öngörülen cezaya hükmettiği bilinmektedir.

7) Tasarıda cezalar sorununa değinilmemiştir. Tasarının hazırlayıcıları özel kısımdaki her suç konusunda “... ile cezalandırılır” ifadesini belirtmekle yetinmişlerdir. Gerçekten devletler arasındaki çetin farklılıklardan dolayı ceza tipi öngörmenin, dahası bu konuda maksimum ve minimumları belirlemenin yerinde olmayacağı düşünülmüştür.

23 Bu kural birbirini izleyen koğuşturmalar hâlinde de söz konusu olur.

24 Zincirleme suç durumunda, yani ard arda işlenmiş çeşitli suçlar aynı türden ise, kabul edilen bir çözüm yolunun olduğu bir gerçektir. Bazı hukuk sistemlerine (İspanya, İtalya...) özgü bu çözüm yolu tasarıda yer almamaktadır. Bununla birlikte, bu çözüm yolu kabul edilebilir. Zira ekonomik suçların faili, genelde tekrarladığı bazı suçlar konusunda bir uzmandır. Böylece cezalandırma daha ölçülü olacaktır.

Bununla birlikte, mevzuatlar arasındaki farklılıkları azaltmak ve böylece belirli bir uyumlaştırmaya ulaşmak amacıyla en azından taban bir ceza belirlemek günün birinde zorunlu olacaktır. Gerçekten de, bir suç işlemek için kanununun başka bir ülke kanununa göre açıkça daha iyi olduğu ülkeyi seçmeye itilen bireylerin cesaretlerinin kınılması gerekmektedir.

III - Özel Kısım

8) Euro-Suçlar Tasarısı'nın 23-58. maddeleri önemli bir sayıda ekonomik suça yer vermiştir. Burada yalnızca bu suçları saymakla yetinebileceğiz.

- İşçilerin sömürülmesini, ücret ayrımcılığını, iş güvenliğinin ihlâlini, işçi temsilcilerinin görevlerine engel olmayı ve sendika özgürlüğünün ihlâlini, sosyal güvenliğe karşı suçları (failin daha önceden yapmış olduğu bildirimleri, eylemler açığa çıkmadan önce düzeltmesi durumunda gönüllü vazgeçme hâli kabul edilmiştir), hukuka aykırı göçü ve insan ticaretini kapsayan işçilerin ve çalışma piyasasının korunmasıyla ilgili suçlar. Hukuka aykırı göç ve insan ticareti suçları, Avrupa Topluluğu'nu kurumsallaştıran Andlaşma'nın Amsterdam Andlaşması'yla değişik 63. maddesi §3-b'ye dayanmaktadır. Bu düzenlemeye göre, Konsey, "kaçak göç ve hukuka aykırı ikamet etme" konusundaki göç politikasıyla ilgili önlemleri, "hukuka aykırı ikamet eden kişilerin ülkelerine geri gönderilmesi de dahil olmak üzere", karara bağlar. Madde 3 §2'de sözleşen tarafların, sınır geçit noktaları ve belirli açık saatler dışında dış sınırlardan izinsiz geçilmesiyle ilgili yaptırımları saptamak için anlaşacaklarını belirten Schengen Sözleşmesi (1990) de hatırlatılabilir. Eklemek gerekir ki, 1999 Ekim'inde Tampere'de (Finlandiya) toplanan Avrupa Konseyi, "özellikle insan ticareti ve göçmenlerin ekonomik sömürüsü ile meşgul olan kişilerle mücadele ederek hukuka aykırı göçün karşısında durmayı" kararlaştırmıştır (tavsiye no: 23). Bu yüzden tasarının 28. maddesinde, insan ticareti yapan yasa dışı örgüt cezalandırılmaktadır. Bu örgüt, bu maddenin başlangıcındaki "cezalandırılan" davranışları gerçekleştirmek amacıyla anlaşmalı şekilde hareket eden ikiden daha fazla kişinin yapılandığı, belirli bir süre boyunca kurulu bulunan bir teşekküldür. Bu tanım Fransız hukukundaki organize çete kavramını (CK. md. 132-71)

- hatırlatmaktadır. 28. madde anlamındaki örgüt içerisinde, failer ve doğrudan doğruya beraber işleyenler, hatta şerikler bulunabilir;
- Besin sağlığının ihlallerini, besinler üzerinde hileli hareketleri ve aldatıcı besin reklâmını, tedavi edici özelliklere sahip besinlerin reklâmını, Konsey'in 258-97 sayılı tüzüğünde öngörülen izin alınmadan, bu tüzüğün 1. maddesinde zikredilen ürünlerin ticaretinin yapılmasını, genetik olarak hazırlanan veya değiştirilen besin madde veya ürünlerinin üzerlerinde bu nitelikleri belirtilmeksizin ticaretinin yapılmasını, köken ismi konusundaki hileli hareketleri, esas eylemlerin gizlenmesini kapsayan aldatıcı reklâmı²⁵, ekonomi sektöründe rüşvet alma ve vermeyi (bazı mevzuatlarda henüz kabul edilmemekle birlikte, Avrupa Birliği Aralık 1998 tarihli ortak eylem planında ve Avrupa Konseyi'nin 1999 tarihli bir sözleşmesinde benimsenmiştir), ihale çağrıları ve açık artırımlar esnasında rekabeti kısıtlayıcı manipülasyonları²⁶ kapsamına alan tüketicinin korunması ve rekabet ile ilgili suçlar;
 - Suların kirletilmesini, çevrenin kirletilmesi ve ses kirliliğini, toprağın kirletilmesini, tehlikeli atık maddelerin kullanılmasını, yasaklanmış endüstriyel faaliyetleri yapan tehlikeli tesisleri, korunan bitki ve hayvanlar ile ilgili yasak faaliyetleri bünyesinde barındıran çevrenin korunmasıyla ilgili suçlar. Bu düzenlemeler kısmen çevrenin ceza hukuku aracılığıyla korunmasına dair 4 Kasım 1998 tarihli Avrupa Sözleşmesi'ne²⁷ ve Avrupa Konseyi'nin bitki ve

²⁵ Bu hüküm Alman Ceza Kanunu'nun 264. paragrafı ve Konsey'in her üye devlete özgü düzenlemelerin uyumlulaştırılması hakkındaki 10 Eylül 1984 tarihli ve AET 84-450 sayılı yönergesi ile uyumludur. Belirtelim ki, tasarının aldatıcı reklâm hakkındaki 35. maddesinin 1. paragrafı, 16 Temmuz 1998 tarihli kararında "olağan olarak bilgili ve ölçülü biçimde dikkatli ve ihtiyatlı orta hâlli bir tüketici"den bahseden ATAM'ın içtihadına (D. 1998, IR 199, D. Affaires 1998, 1695) oldukça yakın olan "bilgili ve makul bir tüketici" kavramına başvurmuştur.

²⁶ Bu düzenleme manipülasyonların ne bazen söylendiği gibi haklı savunma benzeri eylemler olarak, ne de basit idarî suçlar olarak düşünülmemeyeceği anlamına gelmektedir (Tasarı md. 37).

²⁷ Bu sözleşmenin giriş kısmında "ağır sonuçlara yol açan çevre ihlallerinin uygun yaptırımlarla cezalandırılan suçlar hâline getirilmesi gerektiği" özellikle belirtilmektedir. Ayrıca Avrupa Parlamentosu'na Mart 2001'de yapılan bir

hayvan türlerinin ticaretiyle ilgili 3 Aralık 1982 tarihli ve 3626-82 sayılı tüzüğüne dayanmaktadır. Bir zararın meydana gelmesinin kural olarak zorunlu olmadığını gözlemlemekteyiz. Çünkü yalnızca, hareketin bir zarara yol açma olasılığı gözönünde bulundurulmaktadır. Böylece burada, tehlike suçları mevcut bulunmaktadır²⁸;

- İşlerin hileli yönetimini (şirket malvarlığının kötüye kullanımını da kapsayabilir)²⁹, şirket sermayesi konusunda hileyi, hesap komiseri tarafından yanlış bilgi verilmesi eylemini, iflası içerisine alan cezalandırılabilir borcunu ödeyemezlik ve şirketler hukukundaki suçlar. Bu suçlar çok belirgin biçimde euro-suçlardır. Zira bugün faaliyetleri birçok Avrupa Birliği ülkesine yayılan ve ortak bir tanım yapılmasını gerektiren şirketler oldukça çok sayıdadır³⁰;
- Kredi dolandırıcılığına³¹, bir kredinin verilmesinde hileli yönetime, borsa manevralarına ya da borsa oyunlarına³², spekülatif işlemlerin gerçekleştirilmesine tahrike, imtiyazlı bir bilginin kullanılmasına³³, bir aracı finans kurumu tarafından hileli yönetime,

yönerge önerisi (henüz yürürlükte değildir) devletleri çevre konusunda kasdî ihlalleri cezalandırmakla ve ağır taksiri düzenlemekle yükümlü kılmaktadır.

- 28 Aynı düşünce biçimi için bkz. Alman Ceza Kanunu'nun 324 ve devamı paragrafları.
- 29 Şirketler grubunun durumuyla ilgili madde 45 §3, "gruba mensubiyetten kaynaklanan gelecekteki ve olası önemli bir avantaj ile zarar telâfi edilecekse, şirketin zarara uğradığını kabul etmenin yerinde olmadığını" çözüme bağlamaktadır. Fransız içtihadı da bunu bazı koşullarla kabul etmektedir, Ceza Dairesi, 4 Şubat 1985, *Rozenblum*, D. 1985, 478, D. Ohl'un notu, JCP 1986-II, 20585, JEANDIDIER'nin notu.
- 30 45. maddedeki suçun "sırf hareket" suçu ya da bir netice suçu olup olmadığını kendimize sorabiliriz. En az ceza hukuku müdahalesi anlayışı çerçevesinde ikinci tez lehine bir tercih yapılabilir.
- 31 Tasarının 49. maddesi, Alman Ceza Kanunu'nun 265-b paragrafından esinlenmiştir.
- 32 Tasarının 51. maddesinin 1. paragrafı bir netice suçunu değil, engelleyici bir suçu düzenlemektedir. Zira neticenin değerlendirilmesini bir zenginleşmenin var olup olmadığı bakımından yapmak oldukça güçtür.
- 33 Tasarının 53. maddesinin 1. paragrafı üçüncü bir kişinin müdahalesini de,

hukuka aykırı banka işlemlerinin, sigortaların veya malî hizmet ediminin gerçekleştirilmesine, ekonomik faaliyetlerin yerine getirilmesinde denetim makamlarına yanlış bilgiler verilmesine tekbül eden kredinin, borsanın ve tasarrufun korunmasıyla ilgili suçlar;

- Savcılığın, özel bir kamu yararının mevcudiyetini gözönünde bulundurarak, re'sen harekete geçmesi gerektiği kanısında olduğu durumlar hariç olmak üzere, koğuşturmanın yalnızca şikayet üzerine yapılabileceği markaların korunmasına karşı suçlar³⁴;
- Nihayet, Avrupa Topluluğu veya uluslararası diğer örgütler tarafından kabul edilen bastırıcı önlemlere karşı suçlar. Bu suçlar, bir topluluk ambargosunun çeşitli ihlâl hâllerini de kapsamında toplamakta ve beyaz ceza kanununun güzel bir örneğini teşkil etmektedirler.

IV – Tasarıyı Nasıl Bir Gelecek Bekliyor?

Tasarının hazırlayıcılarının, kanun koyucuların tasarıyı kabul edeceklerine veya en azından bazı ana hatlarıyla benimseyeceklerine umut bağlayarak pratik amaçlarla ve bazı eylemlerle tasarıyı zenginleştirdikleri şüphesizdir. Aynı şekilde, kısmî bile olsa bu kabulün, yalnızca Avrupa kurumları, daha açıkçası Avrupa Birliği aracılığıyla yapılabileceği yadsınamaz. Bundan dolayı, bu düşünce biçimi için iki yol önerilmektedir.

İlk olarak birinci sütun çerçevesinde uyumlaştırma, daha açıkçası Avrupa Topluluğu'nu kurumsallaştıran Andlaşma'nın (1997 tarihli Amsterdam Andlaşması'yla konsolide edilen) 94. maddesi düşünülebilir. "Mevzuatların yakınlaştırılması" hakkındaki başlık içerisinde yer

örneğin fail şirketin sekreteri veya temizlikçi kadını aracılığıyla bilgileri elde etmişse, kapsamına almaktadır. Öte yandan, ilk adımlarını atmakta olan İspanyol sisteminin böyle bir durumda yetkili görülmemesinin sonucu olarak koğuşturmaya yer olmadığı kararı verilmektedir (CK. md. 285). Bu, İspanyol hukukunun benimsediği koğuşturmanın kanuniliği ilkesiyle açıklanmaktadır.

³⁴ Bu düzenleme, tasarıyı hazırlayanların koğuşturmanın maslahata uygunluğu anlayışını benimsediği düşüncesini çağrıştırmaktadır.

alan bu madde, “Komisyon’un teklifi üzerine oybirliğiyle karar alan Konsey’in, ortak pazarın kurulması ve işlenmesi üzerinde doğrudan bir etkiye sahip olan üye devletlerin yasal ve idarî düzenlemelerinin yakınlaştırılması için yönerge çıkarabileceğini” çözüme bağlamıştır. Şüphesiz bu madde, ceza hukuku alanını açıkça kapsamına almamaktadır. Ancak, bize göre, Topluluğun ceza yaptırımları ve hatta cezaî nitelendirmeler konusunda üye devletleri yükümlü kılma yetkisine sahip olmadığını söylemek güçtür. Zira bu Andlaşma’nın 10. maddesi, üye devletlerin, “bu Andlaşma’dan doğan veya Topluluk kurumlarının işlemlerinden kaynaklanan yükümlülüklerin yerine getirilmesini sağlamaya özgü genel ya da özel bütün önlemleri alacaklarını” çözüme kavuşturarak, bu önlemlerin cezaî nitelikte olup olamayacağını açıkça karara bağlamamıştır³⁵.

Şu hâlde son çare olarak Avrupa Birliği Andlaşması’nın (Amsterdam Andlaşması ile konsolide edilen) 29 ve devamı maddelerine, yani üçüncü sütuna başvurulabilir. Madde 34 § 2, Konsey’in “...b) üye ülkelerin yasal ve idarî düzenlemelerinin yakınlaştırılması amacıyla çerçeve-kararlar almasına...” olanak sağlamaktadır. Oysa 29. madde, ceza hukuku alanındaki işbirliğinin “organize suçluluk veya ... terörizm, insan ticareti ve çocuklara karşı suçlar, uyuşturucu ticareti, silâh ticareti, rüşvet ve hileli hareketler” ile ilgili olduğunu belirtmektedir. Rüşvet ve hileli hareketler kavramıyla açıkça euro-suçlar alanında bulunmaktayız. Bu sayım – Andlaşma’nın ruhuna da aykırı olmayarak – daha geniş olarak yorumlanmak istenirse, birçok euro-suç buraya dahil edilebilecektir. Bu yüzden, madde 34 §2-b tarafından öngörülen işlem olan Konsey’in bir çerçeve-kararından yola çıkılarak ekonomik suçlar konusunda Avrupa ceza mevzuatlarının uyumlulaştırılması kabul edilebilecektir³⁶. Bununla birlikte, bugün için Avrupa makamları tasarı konusunda, *Corpus juris*’de olduğu gibi, çok ölçülü görünmektedirler.

35 Topluluğun ceza yaptırımlarını devletlere empoze etme yetkisinin lehine olarak, aynı Andlaşma’nın 280. maddesi de düşünülebilir. Ancak bu metin, yalnızca topluluk hileli hareketleriyle ilgilidir ve Topluluk tarafından alınan önlemlerin ulusal ceza hukukunun uygulanmasıyla ve ulusal adaletle yön verilmesiyle ilgili olmadığını belirtmektedir.

36 J. PRADEL ve G. CORSTENS, *Droit pénal européen*, Dalloz, 2e éd. 2002, n° 401.

Burada bazı sonuç saptamalar yapmak gereklidir:

- 1) Euro-Suçlar Tasarısı *Corpus juris*'in tamamlayıcısıdır. Tasarı ekonomik suçların çoğunu ele almak istemesine karşın, *Corpus juris* yalnızca az sayıda suçu (öncelikle topluluk bütçesine karşı hileli hareketler ve karapara aklama) konu edinmektedir.
- 2) Tasarı, uygulanabilecek cezalar ve de usul hakkında düzenleme getirmemektedir. Bu konular oldukça ulusal ve özellikle de ikincil bir nitelik taşımaktadırlar. Bir Avrupa usulünü düzenlemenin tasarının hazırlayıcılarının fikirlerinde hiç yer almadığını sözlerimize eklemeye gerek var mıdır?
- 3) Tasarının yazarları, ekonomik suçların özelliğinden dolayı, geniş bir genel kısmın öngörülmesinin zorunlu olduğunu düşünmüşlerdir.
- 4) Tasarı ulusal çözüm tarzlarının, birçok ulusal hukuktan yapılan alıntılarının yanısıra, Avrupa kurallarından da esinlenmiştir.
- 5) Tasarı, dogmatik ile kazüistik arasında orta bir yoldur. Tasarının yazarları ulusal bazı özelliklere uygun davranmaya çok dikkat etmişler ve tutarlı ve birleşik bir model önermişlerdir. Bu çalışmanın yalnızca doktriner bir egzersiz olup olmadığını (niteliği gereği şimdiden faydalı olmuştur) veya uygulamaya konulup konulamayacağını bize gelecek söyleyecektir.